Magdalena Otto-Dudek

"Funkcjonowanie rodziny dziecka objętego domową opieką hospicyjną : studium tanatopedagogiczne", Grzegorz Godawa, Toruń 2016 : [recenzja]

Studia z Teorii Wychowania 7/3 (16), 203-206

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

STUDIA Z TEORII
WYCHOWANIA
TOM VII: 2016 NR 3(16)

Magdalena Otto-Dudek
Uniwersytet Zielonogórski

Grzegorz Godawa, Funkcjonowanie rodziny dziecka objętego domową opieką hospicyjną. Studium tanatopedagogiczne, Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT", Toruń 2016, ss. 452

Książka *Funkcjonowanie rodziny dziecka objętego domową opieką hospicyjną. Studium tanatopedagogiczne* to lektura, w której został podjęty bardzo trudny i złożony problem cierpienia, umierania i śmierci. To cenne, dobrze przygotowane i wnikliwe źródło informacji o zmaganiach z nieuleczalną chorobą i codziennych dylematach rodziny dziecka objętego domową opieką hospicyjną. Lektura monografii pozwala uświadomić sobie problem i zbliżyć się do rzeczywistości osób dotkniętych ekstremalnymi trudnościami.

Autor w swoim studium analizuje zagadnienie tanatopedagogiki jako poddyscypliny pedagogicznej, istniejącej od niedawna w polskiej myśli pedagogicznej. Ta myśl dotyczy edukacji w kontekście chorowania i umierania, a pojawiła się dzięki działalności hospicynej oraz wolontariackiej. Treści dotyczące tanatopedagogiki, czyli związane z wychowaniem w obliczu śmierci, są skomplikowane i niełatwe do podjęcia. Szczególnie są niełatwe, jeśli mowa jest o obliczu śmierci, wobec którego stają dzieci i ich rodziny, które nagle, nie spodziewając się tego, stają twarzą w twarz ze śmiercią i zmuszone są do nauczenia się pokory w jej obliczu, choć niewyobrażalne wydaje się dla rodzica pogodzenie się z cierpieniem i śmiercią niewinnej, ukochanej istoty. Ten temat właśnie podejmuje autor omawianej książki i próbuje spojrzeć na niego wieloaspektowo, wielopłaszczyznowo.

Czytając tę publikację dobrze jest dawkować sobie tekst, ponieważ każdy z rozdziałów skłania do refleksji. Wyobraźnia cały czas wytwarza obraz swojej własnej rodziny i wypiera myśli o ewentualnym cierpieniu i dramacie

związanym z nieuleczalną chorobą jej członka. Nie można przecież przejść obok problemów związanych z tanatopedagogiką bez zadumy nad sensem cierpienia i nieuchronnej śmierci dziecka. Autor pokazuje tanatopedagogikę powołując się na bogatą i wnikliwie przeanalizowaną literaturę. Cytuje wielu badaczy problemu edukacji w obliczu śmierci.

Zwracając uwagę na dobór literatury, trzeba dostrzec, że Autor korzystał z dużej ilości materiałów. Pozwoliło to na szerokie spojrzenie na opisywany problem. Bibliografię stanowi ponad 500 różnych publikacji, również obcojęzycznych. Są to książki, przede wszystkim, o rodzinie, o terapii, o teologii, o psychologii, o pedagogice i o metodologii badań.

W omawianej książce tanatopedagogika jako podddyscyplina pedagogiki pokazana jest przez pryzmat bólu. Wiele miejsca, siłą rzeczy, Autor poświęca w swojej publikacji cierpieniu, przedstawia też koncepcję cierpienia totalnego. Rozwija ją i podaje kilka wyjaśnień oraz definicji cierpienia totalnego sprecyzowanych w literaturze. Warta jest dostrzeżenia, ze względu na swój szeroki zakres, jedna z nich: „Cierpienie totalne obejmuje swoim zasięgiem wszystkie wymiary egzystencji chorej osoby. Można nawet przyjąć, że zakres jego oddziaływania nie ogranicza się jedynie do człowieka dotkniętego chorobą. Sięga bowiem znacznie dalej, gdyż cierpienie dotyka wszystkie osoby będące w bliskim kontakcie z osobą chorą."[1]

Autor zajął się tematem obejmującym proces opieki i wychowania w warunkach domowej opieki hospicyjnej. Ten temat nie był wcześniej poddany wyczerpującej analizie teoretycznej. Pomimo obecności w literaturze tanatopedagogicznego wymiaru funkcjonowania rodziny, nie było dotychczas wnikliwych badań empirycznych w tym obszarze. Ks. Grzegorz Godawa zmienił ten stan rzeczy. Sporządził analizę teoretycznych, metodologicznych i praktycznych podstaw tanatopedagogiki. Połączył teorię z praktyką. Jego codzienne i prawdziwe zaangażowanie w opiekę hospicyjną zaowocowało rzetelnie przeprowadzonym studium z tanatopedagogiki.

Strukturę omawianej pracy tworzą dwie części: teoretyczna i empiryczna. Część teoretyczna jest interdyscyplinarna, rozbudowana, poparta szerokim wachlarzem teorii i definicji dostępnych w literaturze przedmiotu. Stanowi bogate źródło wiedzy dla wielu badaczy (psychologów, pedagogów). Jest solidną podstawą do zgłębiania zagadnienia, jakim jest tanatopedagogika. Jeśli chodzi o część empiryczną (opis rozmów autora z rodzicami

[1] [Godawa G., *Samotność matki terminalnie chorego dziecka w kontekście wsparcia społecznego* [w:] M. Duda, A. Świerczek (red.), *Dokąd zmierzasz współczesna rodzino?,* Wydawnictwo Św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2012b, s. 228.

terminalnie chorych dzieci oraz ukazanie dramatu nieuleczalnej choroby dziecka) to jest to analiza wyników badań i próba poznania trudnego do zrozumienia procesu przemijania w rodzinie dziecka objętego opieką hospicyjną. Do swoich poszukiwań empirycznych autor zastosował metody obserwacji uczestniczącej i pogłębionego wywiadu swobodnego, co okazało się dobrym sposobem na przeanalizowanie badanego problemu – zagadnienia funkcjonowania rodziny nieuleczalnie chorego dziecka objętego opieką domowego hospicjum. W badaniach uczestniczyły rodziny objęte domową opieką hospicjum dla dzieci działającym w Małopolsce. Analiza uzyskanego materiału badawczego pozwoliła na sprecyzowanie wyników pokazujących znaczenie opiekuńczo-wychowawczego funkcjonowania rodziny zagrożonej śmiercią dziecka.

Warto zwrócić uwagę na sposób opisania zgłębianego problemu tanatopedagogiki. Jest to również istotna kwestia umożliwiająca czytelnikowi podjęcie próby zrozumienia tego angażującego egzystencjalnie i niełatwego, przecież, zagadnienia. Otóż język użyty w książce sprawia, że nie czyta się jej li tylko jako pracę naukowo-badawczą. Przytaczane w studium naturalne rozmowy i opisy sytuacji codziennych rodzin dotkniętych zbyt szybkim przemijaniem pozwalają na typowo ludzkie i osobiste doznania. Lektura dzięki temu staje się przystępna nie tylko dla badaczy pracujących naukowo. Stanowi bardzo realistyczne i zmuszające do zastanowienia się nad sensem istnienia swoiste świadectwo cierpienia. Nie pozwala przejść obok bez refleksji.

Praca składa się z jedenastu rozdziałów. W pierwszym znaleźć można teoretyczne podstawy tanatopedagogiki (definicje, pojęcia, cele, przedmiot i metody badań), a także dowiedzieć się co to jest edukacja tanatologiczna. Drugi rozdział to rozważania o chorobie, cierpieniu i śmierci dziecka. Przedstawiona w nim jest koncepcja cierpienia totalnego. Kolejny rozdział opisuje rodzinę nieuleczalnie chorego dziecka i społeczne postawy wobec takiej rodziny. W czwartym rozdziale zwrócono uwagę na rolę więzi rodzinnych i ich znaczenie dla procesu wychowania. Piąty rozdział jest prezentacją teoretycznych założeń i standardów opieki paliatywno-hospicyjnej nad chorym dzieckiem.

Rozdział szósty to już część empiryczna. Jest tu metodologia badań. Opisana została problematyka badawcza, metody prowadzenia badań i opracowania materiału oraz grupy badawcze.

Rozdziały od siódmego do dziesiątego zostały poświęcone analizie materiału badawczego. Pokazano rodziny w zderzeniu z chorobą i śmiercią dziecka. Dokonano prób typologizacji systemów rodzinnych w obliczu

śmiertelnej choroby. Przeanalizowano problematykę cierpienia i przeżyć członków rodziny chorego dziecka (rodziców, rodzeństwa, dziadków). Doszło do próby kategoryzacji zakresu cierpienia, właściwego dla poszczególnych członków rodziny. Została również przedstawiona problematyka edukacji dziecka objętego opieką hospicyjną. Rozważono zagadnienie edukacji zdrowego i chorego dziecka oraz uwarunkowania tanatopedagogicznego funkcjonowania rodziny (aksjologiczno-teleologiczny wymiar edukacji i zasady edukacyjne). Poświęcono również miejsce samowychowaniu w kontekście choroby dziecka. Ukazano to na podstawie wyników badań.

W ostatnim rozdziale została dokonana próba analizy wyników materiału badawczego na podstawie teoretycznych i praktycznych wniosków. Wyartykułowano postulaty wynikające z badań. Odniesione one zostały do funkcjonowania rodziny chorego dziecka objętej opieką hospicyjną w wymiarze tanatopedagogicznym.

Wielowymiarowość spojrzenia na cierpienie i śmierć dziecka sprawia, że książka może stać się cennym źródłem wiedzy dla kolejnych badaczy zagadnień związanych z tanatopedagogiką. Posłużyć może jako podstawa do zgłębiania tego trudnego problemu. Zamieszczone w książce teksty, które się wzajemnie dopełniają i uzupełniają, stanowią nowe spojrzenie na problematykę rodziny objętej opieką hospicyjną, w której jest terminalnie chore dziecko.

Podsumowując lekturę książki *Funkcjonowanie rodziny dziecka objętego domową opieką hospicyjną. Studium tanatopedagogiczne* warto zauważyć, że obok bardzo ciekawej treści popartej badaniami, oferuje ona odbiór związany z przystępnym językiem. Zwrócenie uwagi na przeżycia członków rodzin terminalnie chorych dzieci jest naprawdę dużą zaletą książki dającej możliwość nowego, dużo szerszego niż dotychczasowe, spojrzenia na dramat rodzin dotkniętych traumą nieoczekiwanej śmierci. Szczególnie cenne były dla mnie rozważania o cierpieniu matek. Jako matka poczułam ogromne współczucie, a zarazem wdzięczność do świata, że sama nie muszę przeżywać codziennego dramatu zbliżającej się śmierci własnego dziecka.

Książka Księdza Godawy jest bardzo spójna, wypełniona wartościową treścią. W moim odczuciu jest godna polecenia, ponieważ stanowi wnikliwe i fachowe, choć niełatwe, studium nie tylko dla badaczy i pedagogów. Myślę że zainteresować powinna szeroki krąg czytelników chcących pogłębić wiedzę o poddyscyplinie pedagogicznej, jaką jest tanatopedagogika. Może również odegrać istotną rolę terapeutyczną dla osób stojących w obliczu dramatu terminalnie chorego dziecka. Jest bowiem próbą poznania i zrozumienia trudnego doświadczenia przemijania.